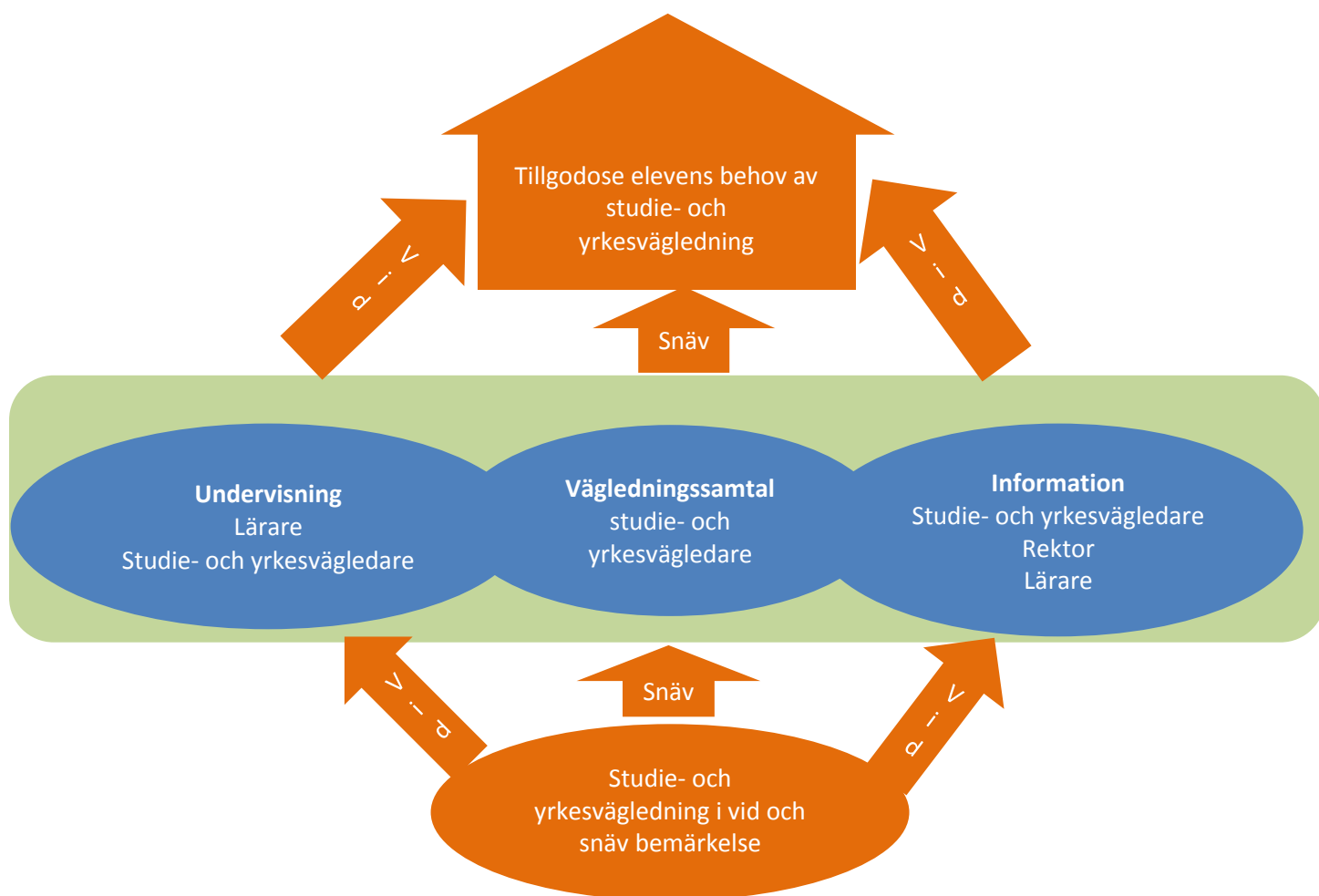

Huvudmannaplan

Studie- och yrkesvägledning

för
samtliga skolformer i Gävle kommun

Inledning

Alla barn, unga och vuxna i Gävle kommun ska få sitt behov av studie- och yrkesvägledning tillgodosett. Kommunens studie- och yrkesvägledning är ett viktigt verktyg för att kunna göra väl övervägda studie- och yrkesval. Betydelsen av en hög kvalitet av studie och yrkesvägledning, för att ge elever förutsättningar att nå sin fulla utveckling inför framtida studie- och yrkesval¹, växer i takt med att utbudet av utbildningar och yrkesinriktningar blir allt fler och mer svåröverskådliga.

En systematisk kvalitativ studie- och yrkesvägledning bidrar till bättre kunskaper om arbetslivet och ökar elevernas valkompetens. Detta kan i sin tur stärka studiemotivationen, öka genomströmningen i skolan och stärka elevernas nätverk och kontakter på arbetsmarknaden.

Beslut

Mot bakgrund av den kvalitetsgranskning² som genomförts av Skolinspektionen, Skolverkets Allmänna råd för studie- och yrkesvägledning³, rapporten Studie- och yrkesvägledning Gävle kommun⁴, Projektrapporten Utbildnings- och arbetsmarknadskunskap⁵ och utredningen Gävle kommuns samverkan med arbetsliv och näringsliv⁶ har Utbildningsnämnden beslutat att styrningen av studie- och yrkesvägledningsprocessen ska ske genom en huvudmannaplan för att uppnå likvärdighet i Gävle kommuns kommunala skolor.

Målen i huvudmannaplanen ska konkretiseras på varje skolenhet i handlingsplaner och föras in i det systematiska kvalitetsarbetet med tydlig ansvarsfördelning.

Bakgrund

Syftet med studie- och yrkesvägledning är att ge eleverna förutsättningar att hantera och ta beslut i frågor som rör val av studier och yrken⁷.

Undervisningen skall ge en allsidig bild av hur arbetslivet fungerar genom att skolan har väl utvecklade kontakter med närsamhället och arbetslivet. Studie- och yrkesvägledningen är hela skolans ansvar och ska vara en integrerad del i undervisningen.

En likvärdig studie- och yrkesvägledning med start i förskolan syftar till att minska omvalen och avhoppet från gymnasieskolan.

Enligt en dansk forskningsöversikt⁸ kan en systematisk och kontinuerlig studie- och yrkesvägledning med hög kvalitet i alla skolformer bidra till att öka elevernas valkompetens till studier och

¹ Verksamhetsplan 2016-2019, Utbildningsnämnden, Gävle kommun

² Studie och yrkesvägledning i grundskolan, kvalitetsgranskning, rapport 2013:5

³ Arbete med studie- och yrkesvägledning, Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, SKOLFS 2013:180

⁴ Studie- och yrkesvägledning, Rapport, Gävle kommun, 2014, Bo Egebrand

⁵ Projektrapport Utbildnings- och arbetsmarknadskunskap, Christina Lindström, 2015

⁶ Gävle kommuns samverkan med arbetsliv och näringsliv, Christina Lindström, 2015, Platina 15UN249

⁷ Allmänna råd och kommentarer om arbete med Studie- och yrkesvägledning, Skolverket, 2013

⁸ Dansk Clearinghouse för utbildningsforskning, 2011

utbildning, vilket i sin tur skapar bättre förutsättningar för eleverna att få jobb och att arbetsmarknaden får tillgång till rätt kompetens. Den danska forskningsöversikten säger vidare att en framgångsfaktor i arbetet med att utveckla kvaliteten i studie- och yrkesvägledningen är att vägledningen sker i olika former och att det finns en helhetssyn i de insatser som görs på skolan samt att planering och insatser följs upp och utvärderas. En form av studie- och yrkesvägledning som man lyfter är samverkan med arbetslivet och visar då på vikten av att skolan har uppbyggda nätverk med omvärlden.

En välfungerande studie- och yrkesvägledning har en kompensatorisk effekt för eleverna. Sannolikheten för att de fullföljer sina gymnasiestudier ökar⁹. SKL:s rapport Framtidsval och arbetsliv¹⁰, pekar på att politiskt satta mål för studie- och yrkesvägledningen som återrapporteras till politiken är en tydlig styrka i utvecklingsarbetet. Målen ska konkretiseras i arbetsplaner med tydlig ansvarsfördelning från högsta kommunala nivå via chefer på olika nivåer till personal och elever på varje enskild skola.

Även om de nationella Skolverkets allmänna råd för arbetet med studie- och yrkesvägledning endast gäller grundskola, grundsärskola, gymnasiet, gymnasiesärskola och den kommunala vuxenutbildningen så pågår ett stort arbete i förskolorna som ska lyftas fram. Därför omfattas även denna huvudmannaplan förskolan. I förskolans läggs grunden för det livslånga lärandet. Läroplanen för förskolan¹¹ lyfter bl.a. fram följande: Förskolan ska inspirera barnen att utforska omvärlden. Förskolan ska lägga grunden till att barnen på sikt kan tillägna sig de kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver: Förmåga att kunna kommunicera, söka ny kunskap och kunna samarbeta i ett samhälle präglad av ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt.

Region Gävleborgs regionala utvecklingsstrategi, *Nya möjligheter*¹² ligger också till grund för denna huvudmannaplan. För att åstadkomma en fungerande kompetensförsörjning i framtiden betonar strategin vikten av smart samverkan där man tillsammans bygger broar mellan samhällets aktörer inom offentlighet, näringsliv, forskning, utbildning och civilsamhälle. Både teoretisk och praktisk kunskap är viktigt för människors självförverkligande och utveckling. Strategin betonar även vikten av att skolan har ett entreprenöriellt förhållningssätt som kan skapa förmågan till drivkraft, initiativ, reflektion, kunskapsökande, innovation och engagemang bland unga människor.

En viktig målgrupp är nyanlända elever. Studie- och yrkesvägledning har stor betydelse för att de ska ta sig igenom utbildningsväsendet och vidare till arbetslivet. Det visar en alldeles färsk doktorsavhandling.¹³

⁹ Effekter av vägledning, rapport från Lärarnas riksförbund, 2013

¹⁰ Framtidsval och arbetsliv, Sveriges kommuner och landsting, 2013

¹¹ Läroplan för förskolan Lpfö 98, Reviderad 2010

¹² Nya möjligheter, Regional utvecklingsstrategi för Gävleborg 2013-2020, Region Gävleborg 2013

¹³ Att skapa framtid: En analys av interaktionen i studie- och yrkesvägledande samtal med unga i migration, Åsa Sundelin, 2016

Mål

- Elevernas behov av studie- och yrkesvägledning tillgodoses.
- Eleverna utvecklar en valkompetens för att kunna göra medvetna och väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.
- Eleverna upplever sina framtidsval positivt och att de kan påverka sin framtid.
- Samarbetet mellan skola och arbetsliv utvecklas och ökar.

Indikatorer

- Varje skolenhet har en handlingsplan för studie- och yrkesvägledning.
- Varje förskoleområde har en representant som ingår i en grupp med ansvar för syv-frågor
- Varje rektorsområde inom grundskolan har en "syv-grupp" med pedagogrepresentanter från de olika skolorna.
- Alla yrkesprogram inom gymnasieskolan har programråd
- Varje skolenhet beskriver i sitt systematiska kvalitetsarbete (stratsys) arbetet kring studie- och yrkesvägledning.
- Antalet genomförda aktiviteter mellan skola, arbetsliv och andra skolformer ökar.
- Antalet barn, unga och vuxna som upplever att skolåren gett dem en bra förberedelse inför vidare studier och arbetsliv.
- Omval och studieavbrott minskar.

Hur

- Genom olika aktiviteter. Se bifogade exempelförslag.

FOKUS-punkter för att nå likvärdig studie- och yrkesvägledning

1. **Styrdokument** – All personal har kännedom om och arbetar för att nå målen enligt de gällande styrdokumenterna för studie- och yrkesvägledning.¹⁴
2. **Plan för studie- och yrkesvägledning** - Denna huvudmannaplan bildar fundamentet för varje enskild skolas arbetsplan för arbetet.
3. **Systematiskt kvalitetsarbete (Stratsys)**- Målen i denna huvudplan ska konkretiseras på varje skolenhet i arbetsplaner och föras in i det systematiska kvalitetsarbetet med tydlig ansvarsfördelning.
4. **Nätverk med omvärldskontakter** – Alla skolenheter ska ha uppbyggda nätverk med omvärlden (närskapet, arbetslivet, vidareutbildningar, universitet/högskolan, arbetsförmedlingen).
5. **Nätverk med skolledare och studie- och yrkesvägledare**

¹⁴ Skollag, Läroplan, Allmänna Råd för arbete med studie- och yrkesvägledning

Definitioner

Studie- och yrkesvägledning

Syftet med studie- och yrkesvägledning är att ge eleverna förutsättningar att hantera frågor som rör val av studier och yrken. Mångfalden av yrken och utbildningar gör att individen i utbildning kan ha svårt att överblicka sina möjligheter. Därtill kommer en ständigt pågående utveckling av samhället, en arbetsmarknad som förändras med yrken som försvinner och tillkommer, samt behov som växlar i snabb takt. Studie- och yrkesvägledning är en viktig del i det livslånga lärandet och ett stöd i en individs framtidsutveckling och karriärprocess.

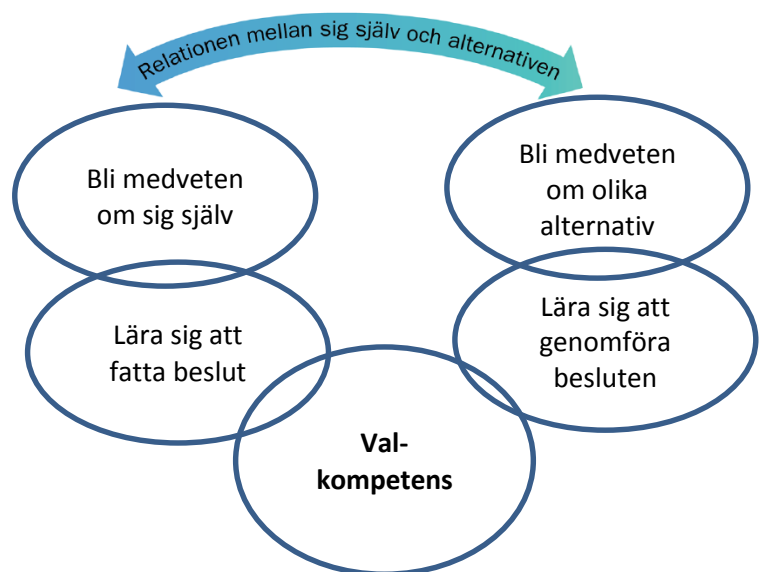
Studie- och yrkesvägledning, vid och snäv definition.

Studie- och yrkesvägledning kan beskrivas i både vid och snäv bemärkelse. Vägledning i *vid bemärkelse* är all den verksamhet som bidrar till att ge elever kunskaper och färdigheter som underlag för att fatta beslut om framtida studie- och yrkesval. Det handlar till exempel om praktiska arbetslivserfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, hållbar utveckling, studiebesök, utbildningsinformation och aktiviteter för att utveckla elevens självkänedom.

Studie- och yrkesvägledning i *snäv bemärkelse* är den personliga vägledning som studie- och yrkesvägledaren ger i form av vägledningssamtal, individuellt och i grupp. Här ges den enskilde eleven möjlighet att reflektera över sig själv i relation till olika framtidsvägar. Studie- och yrkesvägledningen måste utgå från elevens behov och förutsättningar samt kunna anpassas för att på bästa sätt stödja eleven att gå vidare i sin valprocess och att genomföra sina beslut.

Valkompetens

För att hantera valsituationer behöver eleven utveckla ett antal kompetenser som visar på strukturerade sätt att samla, analysera, sätta samman och organisera sig själv och utbildnings- och yrkesinformation samt ha färdigheter att kunna fatta och genomföra beslut och hantera övergångar och växlingar i livet. Med andra ord ska eleven ges möjlighet att utveckla en så kallad valkompetens.

Verksamhetsformer

Samtliga skolformer ¹⁵inom ramen för kommunens verksamhet omfattas av denna huvudmannaplan. Studie- och yrkesvägledning ska löpa som en röd tråd genom utbildningen med större fokus på den vida definitionen och utvecklingen av de entreprenöriella kompetenserna i tidigare åldrar. Nedan följer de skolformsspecifika uppdragen gällande studie- och yrkesvägledningen.

Förskola

Förskolan ska lägga grunden för det livslånga lärandet. Den ska skapa positiva upplevelser och många kontakter med omvärlden. Den ska bryta mönster såsom exempelvis invanda könsmönster, samt skapa nyfikenhet. Förskolan skall sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja barnens allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Exempel på studie- och yrkesvägledning i vid och snäv bemärkelse: Studiebesök på arbetsplatser och från arbetsplatser, samtal om elevers drömyrke, NTA, temadagar m.m.

Grundskola, Grundsärskola

I **grundskolan** och **grundsärskolan** ligger tonvikten på att skapa inblick i närsamhällets arbetsliv och konkreta erfarenheter av arbetslivet, bygga elevernas valkompetens, visa på framtidsmöjligheter både när det gäller yrken och utbildning, bidra till nätverk, bryta mönster, och kanske viktigast av allt: ”stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan” (Lgr11, 2.2). Vägledning och information inför gymnasievalet är en specifik del som är viktig. Grundskolan och Grundsärskolan skall också sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja elevernas allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Exempel på studie- och yrkesvägledning i vid och snäv bemärkelse: Studiebesök på arbetsplatser och gymnasieskolor, besök från arbetsplatser/gymnasieskolor, NTA, temadagar/arbetsmarknadsdagar, Ung Företagsamhet, PRAO, Trossen, ämnesintegrering/SYV i alla ämnen, Studie- och yrkesvägledningssamtal, m.m.

Gymnasieskolan

Gymnasieskolans inriktning sammanfaller med grundskolans (se föregående stycke), men ett par perspektiv är specifika för gymnasieskolan och har särskild tyngd: Nätverksbyggandet, är inriktat på högskola, universitet och yrkeslivet, -och innebär konkreta kontakter för både elever och lärare, och ska beredas förutsättningar för detta av rektor. Yrkesutbildningarna ska ha ett nära samarbete med sina respektive branscher, t.ex. programråden, Eleverna ska också ha fördjupade kunskaper om, och erfarenheter av, arbets- och samhällsliv, särskilt inom sitt studieområde. Dessa ska utnyttjas i undervisningen inom ramen för alla ämnen. Skolan ska också arbeta med att skapa medvetenhet om att alla yrkesområden förändras i takt med att samhället förändras, nära och internationellt, och att det medför ett behov av personlig kontinuerlig utveckling i yrkeslivet.

Exempel på studie- och yrkesvägledning i vid och snäv bemärkelse: Studiebesök på arbetsplatser/högskolor, besök från arbetsplatser, högskolor, temadagar/arbetsmarknadsdagar, APL, ämnesintegrering/SYV i alla ämnen, gymnasiearbetet, Ung Företagsamhet, Studie- och yrkesvägledningssamtal, m.m.

¹⁵ Notera att ansvaret för vuxenutbildningen ligger hos annan nämnd varför beslut om innehållet för vuxenutbildningen fattas av Näringslivs- och arbetsmarknadsnämnden.

Gymnasiesärskolan

I **gymnasiesärskolan** är inriktningen densamma som för gymnasieskolan (se föregående stycke) men med högre krav på individanpassning, information och vägledning kring exempelvis folkhögskola som vidare utbildningsalternativ tillkommer.

Exempel på studie- och yrkesvägledning i vid och snäv bemärkelse: Studiebesök på arbetsplatser/eftergymnasiala utbildningar, besök från arbetsplatser/eftergymnasiala utbildningar, temadagar/arbetsmarknadsdagar, APL, ämnesintegrering/SYV i alla ämnen, Studie- och yrkesvägledningssamtal, m.m.

Vuxenutbildningen

(ansvaret för vuxenutbildningen ligger hos Näringslivs- och arbetsmarknadsnämnden)

Vuxenutbildningen har en särskild utmaning att leva upp till. Dels saknar dessa grupper ofta nätverk, dels har många individer i utbildningen inte sällan behov av att kombinera olika utbildningar och arbeten samtidigt. Det ställer krav på ett gott samarbete mellan dessa olika utbildningar och arbeten. Vuxenutbildningen ska använda sig av individernas tidigare erfarenheter inom yrkesliv och studier, och ges möjlighet att få sina kompetenser och kunskaper validerade. I övrigt liknar vuxenutbildningen gymnasieskolan i dessa avseenden.

Exempel på studie- och yrkesvägledning i vid och snäv bemärkelse: Studiebesök på arbetsplatser/högskolor, folkhögskolor, besök från arbetsplatser, högskolor, temadagar/arbetsmarknadsdagar, APL, ämnesintegrering/SYV i alla ämnen, Studie- och yrkesvägledningssamtal, m.m.

Exempel på studie- och yrkesvägledningens röda tråd i vid och snäv bemärkelse

